

אחרון ימיה

מאת גדי ענבר

אחרון ימיה

מאת גדי ענבר

משתתפים (לפי סדר הופעתם):
מרים זוהר - פרופ' מריאנה גרוס-אלדר
ליאת גורן - תלמה דוידוב
אילן דר - פרופ' אהוביה ברגר
שמעון מימרן - ד"ר מוני פישר
הדס קלדרון - עמליה אלדר-פישר
ענבר גל - אמי אלדר

בימוי - **משה קפטן**
עיצוב תפאורה - **במבי פרידמן**
עיצוב תלבושות - **מוני מדניק**
מוסיקה - **אפי שושני**
עיצוב תאורה - **עדי שימרוני**

המפגש שלא היה

לפני כעשרים שנה נפטר אבי מסרטן בלב. הרופאים נתנו לו ארבעה חודשים, וביום שמלאו ארבעה חודשים הוא עצם את עיניו. התקופה הזאת, מיום שבישר לי בעצמו על המחלה ועד שהכריעה אותו, הייתה תקופת פרידה לא נשכחת, כואבת אבל יפה להפליא.

בכל ערב הייתי מגיעה מתל-אביב לביתם של הורי בקיבוץ, ויוצאת איתו להליכה בת שעה בדיוק. בחושך, מסביב לחצר הקיבוץ, הולכים ומשוחחים. את כל מה שלא הספקנו, או לא העזנו, להגיד אחד לשני, אמרנו על השבילים הרטובים של הקיבוץ (זה היה חורף 1989, שהיה גשום במיוחד). הייתה לנו 'פזוזה' קבועה: היינו משלבים ידדים, תוחבים אותן לכיס מעילו, וכך נעים לנו לאט, כתף אל כתף.

באחד מאותם טיולים ליליים, כחודש לפני מותו, שאלתי את אבא אם יש משהו שהוא מבקש ממני. "כן", הוא אמר, "בקשה צנועה. שתארגן לי מפגש עם כמה אנשים, שיש לי עניין לסגור איתם". כמוכן שהסכמתי. אבא, אף שהיה חבר קיבוץ, היה איש ציבור מוכר, שהקדיש את רוב שנותיו לפעילות ציבורית בתחומים שונים, וחיוו היו רצופים מפגשים גורליים, כמו גם משברים אישיים לא קלים.

עוד באותו הלילה הרכבנו את רשימת האנשים. הבטחתי לו להכנס להפקת המפגש, וקבענו לנו מועד: בעוד שבועיים. השבועיים חלפו, כל האנשים ברשימה (מלבד אחד, איש 'מכובד', לא אהוד במיוחד) נענו להזמנה. אמא טרחה והכינה כיבוד, אני הצטוויתי על ידי אבא להתייצב רק בסוף הערב (הוא כנראה צפה שזה יהיה מפגש לא קל עבורי), והכל היה ערוך ומוכן.

באותו בוקר התדרדר מצבו של אבא. הוא אושפז בבית-החולים. המפגש לא התקיים מעולם. כשבועיים לאחר מכן, ליד מיטתו בחדר-החולים בקיבוץ, שאלתי אם היה רוצה לקבוע מועד נוסף. הוא רק חייך ואמר, "לדאבוני, לא בגלגול הזה". כששאלתי אם הוא מרגיש תחושת פספוס, הוא אמר: "זאת הייתה כנראה בקשה גדולה מדי". "אתה נפרד מהעולם פחות שלם?", שאלתי. "אני שלם", הוא אמר, "רציתי שהם לא ישארו שלמים".

זה היה הבסיס למחזה.

גדי ענבר - המחזאי

מאבקן של נשים בעולם המדע

רק שלוש נשים זכו בפרס נובל לכימיה עד לזכייתה של פרופ' עדה יונת

תעזור לאחותה ללמוד, ואחר כך תעזור האחות למרי. בינתיים הסתבכה מרי בעניינים פוליטיים, כיוון שפעלה למען מולדתה פולין, והיא נאלצה לעזוב את מקום מגוריה. היא הגיעה לפריס והחלה ללמוד, כשהיא חיה על לחם ומים. במהלך לימודיה פגשה את פייר קירי, מדען שכבר היה מפורסם באותו זמן ונישאה לו. בתחילת המאה החלה להתמסר לחקר תופעת הרדיואקטיביות, ובעלה, שעסק במחקרים אחרים, הצטרף אליה למחקר. בשנת 1903 קיבלו הנרי ביקורל והזוג פייר ומרי קירי את פרס נובל על המחקר הראשוני שביצעו ברדיואקטיביות. מרי קירי הייתה זו שנתנה את השם לתופעה, שהתגלתה על-ידי ביקורל. בשנות נישואיהם נולדו לזוג קירי שתי בנות. ב-1906 נהרג פייר בתאונת דרכים, ומרי ירשה את הקתדרה שלו בסורבון בפריס, והייתה למעשה האישה הראשונה שלימדה שם.

לידת שתי בנותיה ומות בעלה לא הפסיקו את הפעילות המדעית של מרי. להיפך, היא גילתה יסודות רדיואקטיביים חדשים, הצליחה להפיק רדיום טהור, ועל כך קיבלה בשנת 1911 פרס נובל לכימיה. עם עבר של שני פרסי נובל, הישג ששום גבר לא השיג לפניו, ניסתה להתקבל לאקדמיה הלאומית למדעים, אבל נדחתה. הגברים לא הסכימו שלמוסד

מאז ומעולם נחשבו נשים ומדע לשני הפכים. בשטח הפוליטי ובשטח הספרותי היה אפשר למצוא פה ושם נשים שהצליחו להגיע לצמרת, הן בזכות ירשה (בשטח הפוליטי) והן בזכות הכישרון. הכישרון הספרותי נחשב כישרון אופייני לנשים, לעומת זאת, בשטח המדע כמעט ולא מוזכרים שמות של נשים, שהגיעו להצלחות גדולות. דווקא בשטח מתפתח זה, השמרנות הייתה גדולה מאוד.

האישה שהביאה לפריצת דרך גדולה במדע וסללה נתיב לבאות אחריה היא ללא ספק מאדאם קירי. היא נולדה בפולין וחיה בין השנים 1867-1934. בתחילה רינת עליה שונאי הנשים שתפסה את מקומה במדע בזכות בעלה, פייר קירי, אולם רצה הגורל ובעלה נהרג בתאונת דרכים עוד בשלב מוקדם של מחקרם המשותף. מרי קירי המשיכה במחקר בכוחות עצמה, והצליחה להשיג הישגים מרשימים, שגברים מדענים עד זמנה לא הגיעו אליהם. למעשה, היא הייתה האדם הראשון שקיבל פרס נובל פעמיים - פעם אחת התחלקה בפרס עם בעלה, ובפעם השנייה קיבלה אותו לעצמה לאחר מותו. תחילת דרכה במדע לא הייתה קלה. אביה הפסיד כסף רב, והיא נאלצה לצאת לעבודה בגיל מוקדם, כדי לפרנס את משפחתה ולעזור לאחותה, שיצאה ללמוד בפריס. ההסכם בין האחיות היה שמרי

באמצע המאה הנוכחית, עדיין לא הונף דגל שוויון הזכויות לנשים. במעבדה הבריטית השמרנית היו שני חדרי מנוחה אחד לגברים ואחד לנשים. ההבדל בתנאים בין שני החדרים היה כהבדל שבין אור לחושך. רוזלינד לא הייתה מוכנה להישאר במסגרת שהציבו לה הגברים, ולהסתפק בתפקיד העוזרת שלהם, אולם הגברים היו זקוקים לרוזלינד ולצילומיה לשם אישוש המחקרים שלהם. כדי להתגבר על הבעיה גנבו החברים מקיימברידג' בסיועו של מוריס וילקינס את הצילומים של רוזלינד, והעתיקו אותם. הצילומים הללו היו המפתח לגילוי מבנה הד.נ.א., והוכיחו שמדובר במולקולה בעלת מבנה של סליל כפול. כך נתאפשרה פריצת דרך מדעית.

בשנת 1962 באה כל החבורה לשטוקהולם לפגישה עם מלך שבדיה, שבמסגרתה הם היו עתידים לקבל צ'ק נכבד, הלא הוא פרס נובל, על התגלית האדירה ועל פריצת הדרך בגילוי מבנה הד.נ.א. רוזלינד פרנקלין לא הייתה שם. למעשה באותה שנה היא כבר לא הייתה בין החיים. היא נפטרה ארבע שנים קודם לכן ממחלת הסרטן, כתוצאה מפגיעת קרני האי, ששימשו אותה בעבודתה. בת שלושים ושמונה הייתה במותה.

מתוך: מתי רגב, "מאבקן של נשים בעולם המדע", בתוך: אילה יפתח, תיגר: מרד, חופש ויצירה, 1990.

© כל הזכויות שמורות למרכז לטכנולוגיה חינוכית (מטח), תל אביב.

מקודש זה תחדור אישה. בניגוד לדעה הקדומה, שאשת קריירה לא יכולה להיות גם אם טובה, מילאה מרי קירי בנאמנות גם את תפקידה כאם. בת אחת שלה השתתפה במחקרה ובפעילותה המדעית, ובתה השנייה הייתה סופרת. מרי קירי מתה ממחלת הסרטן, שהתפתחה בה כתוצאה מעיסוקה בחומרים רדיואקטיביים. השם "רדיום" נותר השם של היסוד הכימי שגילו פייר ומרי קירי והוא עדות לפעלם.

מאבקן של הנשים בשטח המדעי היה עדיין רחוק מניצחון, למרות פריצת הדרך של מרי קירי. סיפורה של רוזלינד פרנקלין מעיד על כך. פרנקלין הייתה מדענית שנטלה חלק נכבד מאוד במאבקן של הנשים, אבל שמה נשכח ופועלה לא הוכר כחשוב במדע. בסוף שנות הארבעים ובתחילת שנות החמישים של המאה הזאת החל מרוץ מדעי. צוותי חוקרים שונים ברחבי העולם ניסו לפענח את מה שנחשב אז כסוד החיים - יסודות התורשה - הד.נ.א. והר.נ.א. הבעיה הראשית הייתה לגלות את חשיבותם ואת המבנה שלהם. גילוי המבנה של הד.נ.א. היה עבודה מדעית מסובכת מאוד, שדרשה דמיון, תעוזה והבנה מדעית עמוקה. האמצעי היחיד לפענוח סוד החומר היה אז קרני איקס - צילום בקרני רנטגן וניסיון לגלות דרך התצלום המטושטש את סוד החיים.

רוזלינד פרנקלין שחיה בין השנים 1920-1958 הייתה, למעשה, בעלת המקצוע העיקרית בתחום זה. היא שיפרה מדי פעם את תוצאותיה והגיעה לצילומים טובים יותר ויותר. אלא שהיחסים בין רוזלינד ושאר חברי הצוות היו מעורערים. המצב הגיע עד לידי אלימות בין חברי הצוות, והגברים פחדו מרוזלינד. מוריס וילקינס ניסה להתייחס לרוזלינד כאל עוזרת מחקר שלו, הנתונה למרותו, אבל היא נלחמה בכך, ולא פעם נאלץ מוריס לברוח מהמעבדה שלה מחשש לשלומה.

אשה מדענית? למה לא!

נסיעות לכנסים בינ"ל, לועדות, לפגישות עם עמיתים למחקר, להשתתפות בפרויקטי מחקר בינ"ל ועוד ועוד. תכנית נסיעות זו נקבעת מראש ואינה גמישה: אי אפשר לדחות כנס בינ"ל אם הילד חולה, ולבחירה שלא להשתתף יש מחיר כבד. במידה רבה, הצורך בניידות גלובלית הוא החסם העיקרי לנשים במדע - אם תוותרנה עליו, קידומן יפגע; אם תבחרנה לפעול בכלים המקובלים, תתקשנה להקים משפחה.

בחינת חייהן של נשים מדעניות שהצליחו מגלה שלרובן יש משפחות, והסוד הוא שינוי המבנה המשפחתי המסורתי. כמו אצל פרופ' מריאנה גרוס-אלדר, ברבות מהמשפחות של המדעניות חלוקת הנטל במשפחה היתה שוויונית, ולעתים אפילו הפוכה - כאשר האב לוקח על עצמו האחריות הראשית על הטיפול בילדים. בחלקים נרחבים של החברה הישראלית כיום חלוקת נטל השוויונית נראית טבעית, אך לפני כחצי יובל שנים, שבעלי נקרא למילואים והתריע שיש לו בעיה עם הילדים כי אשתו נוסעת לכנס בחו"ל, סרבו לראות בכך סיבה לדחית שרות המילואים. האם מכאן ניתן להסיק שכעת יהיה קל יותר לנשים להתקדם בתחום המדע? אולי כן. בשנים האחרונות מסתמנת עליה קלה אך עקבית בשיעור השתתפותן של נשים במדע וטכנולוגיה. השיעור עדין רחוק מחלקן של נשים באוכלוסיה, וגם מחלקן של הנשים בין מקבלי תואר דוקטור בישראל (כ-50%), אך ניתן בהחלט להיות אופטימיים.

ולסיום, אצטט את בני הצעיר, שכשהיה כבן 4 אמר לי: "אמא, זה שאת מדענית - זה גם טוב, וגם רע". למה זה רע? שאלתי. והוא ענה: "כי את נעדרת הרבה מהבית, וכשאת בבית את עובדת ואסור להפריע לך". ולמה זה טוב? שאלתי. הילד השתתק, חשב וחשב, ובסוף אמר: "בטח יש משהו, אך אני לא זוכר כרגע..."

חגית מסר-ירון

פרופסור להנדסת חשמל ואלקטרוניקה
נשיאת האוניברסיטה הפתוחה

חובה המוחלט של האוכלוסייה בישראל - על כל מגזריה - חושב שאין סתירה בין השנים. יחד עם זאת, פחות מ-30% מהחוקרים והמדענים בכלל תחומי הידע באקדמיה ישראל הם נשים, ובדרגות הבכירות (פרופסור מן המניין) שיעור הנשים יורד לכדי 12% מבין הפרופסורים מן המניין, והשיעור בעולם דומה לזה שבישראל. בתחומי ידע מסוימים המצב אפילו קשה יותר - למשל, באיגוד הבינלאומי למהנדסי חשמל ואלקטרוניקה, בו כ-400,000 חברים, יש רק כ-10% נשים.

איך נראים חייו של מדען בכלל, ושל אשה מדענית בפרט? עיקר תפקידו של המדען הוא קידום הידע ע"י הוספת תרומה מקורית למאגר הידע העולמי. כדי להגיע לכך, בכל תחום ידע, צריך ראשית להכיר וללמוד את התחום, גבולותיו וחזית הידע בתחום, ואז ליצור ידע חדש, הפורץ את גבולות הקיימים. כדי לקבל הכרה כמדען או כמדענית, על החוקר להציג עבודתו ולקבל הכרה בכך שאכן התרומה בעבודה היא תוספת מקורית. איך זה קורה? עבודת המדען כוללת ארבעה חלקים עיקריים: לימוד והתעדכנות בתחום המחקר; יצירת ידע חדש (זהו המחקר - שיכול להתבצע במעבדה, בשטח, בספרייה או ליד שולחן הכתיבה באשר הוא); פעילות לקבלת הכרה בידע החדש - פרסומו, הצגתו בכנסים ובפני עמיתים בתחום המחקר; ופעילות בקהילת המחקר להערכת תרומת עבודתם של עמיתים בתחום.

יש המייחסים העדרן היחסי של נשים בתחום המדע בקושי לקיים משפחה ולגדל ילדים בד בבד עם התקדמות במסלול הקריירה המדעית. לכאורה, רוב החלקים בעבודתו של המדען אינם מוגבלי שעות או מסגרת מחייבת, דבר שנראה דוקא כיתרון ביכולת לקיים משפחה וקריירה. "לכאורה", כי למעשה אין זה כך. מעבר לכך שמקצוע המדען הוא "מקצוע חופשי", הנותן לעוסק בו החופש לעבוד 24 שעות ביממה, הקושי העיקרי בהשתלבות נשים במדע נובע מהחלק השלישי בעבודת המדען: הפעילות לקבלת הכרה בקהילתו, שהיא הכרחית להתפתחות הקריירה. המדע מטיבו הוא גלובלי, לכן חלק זה מעבודת המדען מחייב נייחות גלובלית:

פטנטים ומונופולים בעולם התרופות: טוב או רע?

הטיעונים העיקריים של חברות התרופות בעד מתן פטנט הינם:

עלות פיתוח של תרופות חדשות היא עצומה ולעומתן עלויות פיתוח התרופות הגנריות הן זניחות. החברות המקור נוטלות על עצמן את כל הסיכונים ואילו החברות הגנריות יודעות מראש אילו תרופות קיבלו אישור ולכן אין להן סיכון לספוג הפסדי ענק מפיתוח שלא צלח.

ללא פטנטים תעשיית התרופות תספוג מכה אנושה, שכן, המדינות עצמן לא מפתחות תרופות ומחקרים מראים כי ללא מתן פטנט כ-60% מהתרופות הקיימות כלל לא היו מיוצרות בגלל ההשקעה האדירה.

הטיעון המוסרי - זה לא יהיה הגון שהחברות הגנריות יקצרו את הפירות של ההשקעות שהשקיעו חברות המקור.

הטיעונים העיקריים נגד מתן פטנט לתרופות:

הפטנט מעניק מונופול על התרופה שמקטין את הנגישות למוצר ומוכר אותו במחיר גבוה. למונופול אין מתחרים ולכן אין לו אינטרס להוזיל מחירים.

תרופות בניגוד למוצרי צריכה אחרים הן המצאה המסוגלת להארץ או להציל חייהם של מיליוני אנשים ברחבי העולם. התרופה יכולה לסייע לחולה להישאר עצמאי, שפוי, ולהקטין את הסימפטומים של המחלה ולכן מתן מונופול הינו מעשה בלתי מוסרי.

מתן פטנט לתרופות והמשמעות הנובעת מהענקת מונופול לתרופה מעלה שאלות אתיות כבדות משקל בנושא כבוד האדם, שוויון בין בני אדם והזכות לקניין רוחני, שכן תחום זה הינו "מציל חיים" ומשפיע בצורה ישירה על איכות ואורך חיי האדם. בוויכוח בעד ונגד מתן פטנט לתרופות עומדים שני צדדים ניצים. מצד אחד ניצבות חברות התרופות אשר משקיעות סכומי כסף ניכרים בפיתוח (סכום המוערך בין \$800,000,000 לבין \$1,100,000,000 לתרופה) כאשר פחות מ-20% מהתרופות שהגיעו לשלב הניסוי הקליני בבני אדם מקבלות אישור שיווק.

בתמורה להשקעה זו מצפות חברות התרופות לקבל את המונופול שמעניק הפטנט, כאשר התקופה האפקטיבית לרווח גדול הינה כ-12 שנים עד סיום המונופול. בתקופה זו מצפות החברות החזרת עלות הפיתוח של התרופה, כיסוי עלויות פיתוח תרופות שלא קיבלו אישור, ורווח כלכלי גדול ככל הניתן, טרם כניסתן לשוק של התרופות הגנריות (תרופות המחקות תרופות קיימות וזולות בעשרות אחוזים) בתום תקופת המונופול.

אל מול חברות התרופה נמצאים ארגונים ציבוריים והומניטאריים וצרכני התרופה הזקוקים לאותה תרופה לצורך ריפוי, הארכת או הצלת חיים. הטיעונים שמעלה כל קבוצה הינם טיעונים מבוססים וכבדי משקל, כאשר כל קבוצה "רותמת", בין היתר, את הטיעון המוסרי לעזרתה.

החוקרים תמורת משכורות ותנאים מפליגים, לקחת את הידע שצברו עד עתה ולעבור לעבוד עבורם. במקרים אחרים, אותם חוקרים בוחרים לעשות את המעבר לחברה פרטית בעצמם תוך שהם מציעים לחברה את הידע שצברו.

בשני המקרים אנו נתקלים באותה תופעה, ניצול הידע שאמור להיות של הציבור בכללותו (ואשר הוא, כאמור, זה שמימן את פיתוח הידע) על ידי הפרט תוך ניכוסו (לעיתים אף שלא כדין). הבעיה היא שברוב המקרים אין למדינה כל אפשרות למנוע מאותו חוקר מלעבור ולעבוד בשוק הפרטי, שכן, לא ניתן למנוע מאדם לעבוד במקום עבודה בו הוא מעוניין לעבוד, וגם לא ניתן (לכל הפחות, ללא הליך משפטי) למנוע מאותו חוקר לעשות שימוש בידע שצבר במסגרת החקר שביצע בשירות הציבורי.

המדינה שערה לבעייתיות מנסה להתמודד עם בעיה זו, אשר הינה רלוונטית לא רק בנוגע לתרופות, אלא, לכל פטנט הקשור לתחום הרפואי (כגון ציוד או מכשור רפואי) על ידי הקמת ועדה אשר תפקידה לבחון ולאשר האם פטנט מסוים שנוצר על ידי רופא או חוקר בשירות הציבורי הינו בבעלותו של אותו ממציא (מכיוון שהמצאה לא קשורה לתחום המחקר או העיסוק) או שמא, ההמצאה הינה בבעלותה של המדינה (ההמצאה נוצרה תוך כדי עבודתו של החוקר או הרופא וקשורה לתחום עיסוקו).

במקרה שההמצאה הינה בבעלות הממציא, הוא יכול לעשות איתה ככל שירצה. במידה שההמצאה הינה בבעלות המדינה, ההמצאה תיזקף לזכותו של הממציא, אך היא תהיה בבעלות המדינה, כאשר הממציא יהיה זכאי לדרוש תמלוגים מהרווחים שהמדינה תקבל מההמצאה.

עו"ד סער גרשוני

I.L.M. עוסק בדיני קניין רוחני ודיני פטנטים

פן מוסרי אחר היא העובדה שלא כל בני האדם שווים, כך שמי שידו משגת יכול לממן לעצמו תרופה שאינה בסל הבריאות ותציל את חייו, ולעומתו אנשים החיים במדינות עולם שלישי, או אנשים שידם אינה משגת לא יוכלו להציל חייהם.

התרופות מעלות את התוצר המקומי של כל מדינה מכיוון שהן מאריכות תוחלת חיים ומעלות את איכות החיים של החולים ובכך מגדילות את מעגל העבודה והתפוקה. התרופות חוסכות סכומים ניכרים בהוצאות אשפוז בבתי חולים, הוצאות שהיו גוברות לולא לא היו התרופות. בהתאם ככל שהתרופה יותר זמינה, כך היתרון הכלכלי והתועלת לכלל העולם גדל.

יש לזכור כי כמו כל דבר בעולם התמונה אינה שחור ולבן. בחוק הפטנטים ישנו סעיף המאפשר למדינה להתעלם מהמונופול ולתת לחברה אחרת רישיון לייצר את התרופה בתשלום תמלוגים לבעלת הפטנט, אך השימוש בו בארץ אינו בנמצא כמעט כלל. בנוסף מדינות רבות וישראל בתוכן פועלות לסבסוד מחיר התרופות במסגרת סל הבריאות, אך לא כל התרופות כלולות בסל הבריאות. ייתכן והתשובה הנכונה תהיה הקטנת תקופת הפטנט. כך שחברת המקור תהיה חייבת לאפשר כניסת מתחרים עם כיסוי ההוצאות על התרופה. אפשרות אחרת הינה הגדלת תקופת הפטנט, כך שלחברות התרופות יהיה זמן רב יותר לנצל את הפטנט ולצבור רווחים, כך מחירן יוכל להיות נמוך יותר. החיסרון הוא העיכוב הטכנולוגי בפיתוח תרופות חדשות המבוססות על אותה תרופה ספציפית.

סוגיה אחרת הנוגעת למתן פטנט לתרופות ואשר באה לידי ביטוי במחזה היא הפיכת הקניין הרוחני בתחום הרפואי לפרטי, בעוד שורשיו נטועים, לא אחת, במרחב הציבורי. לא מעטים הם המקרים שפיתוח רפואי החל במסגרת מחקר אקדמי המסובסד על ידי הציבור. כאשר מגיעים למבוי סתום, או כאשר נראה כי המחקר עומד בפני פריצת דרך מופיעות חברות פרטיות המפתות את

המחזה הוצג לראשונה בתיאטרון העירוני באר שבע בשנת 2000.

גדי ענבר - מחזה

בן קיבוץ גבעת-חיים איחוד. בוגר בית הספר לדרמה בסמינר הקיבוצים (1979), והאקדמיה האמריקאית לאומנויות הבמה בניו-יורק (A.A.D.A. 1983). כיהן במשך שנים, לצד עבודתו בתיאטרון, כקופירייטר בכיר ומנהל קריאטיבי במשרדי הפרסום הגדולים. כתב לתוכניות טלוויזיה, ביים להקות צבאיות, ושימש מנהל קריאטיבי של מספר מסעות בחירות. בין עבודותיו בתיאטרון - בתיאטרון בית ליסין: מייק (מחזה). בתיאטרון באר-שבע: **כסף של אחרים**, הגולד האחרון, הוא הלך בשדות, כיבר הזכוכית, גשם שוטף (מחזה ובימוי), אחרון ימיה (מחזה ובימוי), ינשופים (מחזה ובימוי). בתיאטרון הבימה: **הבחורים בדלת ממוול** (עיבוד ובימוי). בתיאטרון החאן: **קריפט**. בפסטיבל עכו: **נפט** (פרס הבימוי 1986), **אלמנות** (מחזה ובימוי, פרס ראשון 1987). בתיאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער: **דלתות**, **כמעט אבוד**. בתיאטרון הספריה: **דרך החופש, הבחורים בדלת ממוול**. מחזות זמר: **שיער**, **סיסי הנסיכה**, **מי שחלם** (מחזה ובימוי), **מיקה שלי** (מחזה ובימוי). המחזה "Mike - Laisse Nous T'aime", פרי עטו, הוצג בהצלחה ב-Theatre Comedia בפריס, ונבחר כמועמד לפרס מולייר הצרפתי לשנת 2010, בקטגוריית המחזמר הטוב ביותר. בשנים האחרון מחלק את זמנו בין לוס-אנג'לס לתל-אביב, שם הוא משמש כמורה לדרמה ומנהל סדנאות משחק.

משה קפטן - בימוי

בוגר בהצטיינות של החוג לתיאטרון באוניברסיטת תל-אביב. מנהל אמנותי של "פסטיבל ישראל" לשנת 2012-2011. זוכה פרס הבמאי ע"ש יוסף מילוא לשנת 2008, מטעם קרן רבינוביץ', התיאטרון הקאמרי ומפעל הפיס, עבור בימוי ההצגה **כנר על הגג**. זוכה פרס הבמאי לשנת 2006, בפרס הבמה לילדים ולנוער, עבור בימוי ההצגה **שומבצל**. בין עבודותיו: **אם יש גן עדן**, **ינטל**, **כנר על הגג**, **סלאח שבתי**, **זהר**, **ארוחה עם אידויט**, **האופרה ירושלים מאת ורדי**, **האופרה אליסה בארץ הפלאות**, **אוליבר**, **Avenue Q**, **צלילי המוסיקה**, **זורו**, **הכבש הששה עשר**, **לרקוד עם אבא**, **היפה והחיה**, **הנערה מן הכפר**, **סיפורי נרניה**, **ציפור הנפש**, **עץ הדומים תפוס** ועוד. בתיאטרון בית ליסין: **בחורים טובים**, **שם פרטי**. נשוי לשחקנית מאיה מעוז ואבא למיקה ולאדם.

במבי פרידמן - עיצוב תפאורה

מעצב תפאורה ותאורה בכל התיאטראות הרפרטוארים בארץ, וכן בתיאטרון המסחרי ובטלוויזיה. בוגר לימודי תואר ראשון ותואר שני (בהצטיינות) בעיצוב במה, בחוג לתיאטרון - אוניברסיטת תל אביב. השתלמות מקצועית ב: CHELSEA COLLEGE OF ART AND DESIGN LONDON. בין עבודותיו בתיאטרון עיצוב תפאורה ותאורה - בתיאטרון הבימה: **אכזר ורחום**, **לב טוב**. בתיאטרון הקאמרי: **האישה בשחור**, **רוז**. בתיאטרון בית ליסין: **מתנקשים**, **פופקורן**, **מלאכת החיים**, **סרט צרפתי**, **אנדה**, **בחורים טובים**. בתיאטרון החאן: **שיחות אחרי לוויה**, **בגידה**. בתיאטרון באר שבע: **מלכת היופי של לינאן**, **לא על זמירים**, **לטיפול יצאנו**, **דלתות נפתחות**, **חסיה הנערה מן הכפר**, **חלום אחר**. באופרה הישראלית החדשה: **אליסה בארץ הפלאות**. עיצוב הצגות רבות לתיאטרון הספריה והצגות רבות אחרות במסגרת בית צבי. עיצוב לעשרות הצגות ילדים שונות וכמו כן עיצוב תפאורה למחזות זמר **היפה והחיה** (דיסני), **צלילי המוזיקה**, **נרניה**, **אוליבר**, **זורו**, **שרק**, **Avenue Q** ולמופעי בידור שונים. מלמד עיצוב במה ותאורה בחוג לתיאטרון באוניברסיטת תל אביב. הקים ועומד בראש מסלול עיצוב תפאורה במכללת שנקר. זוכה מילגת קרן אמריקה - ישראל (קרן שרת) בשנים 1996, 1997, 1998. זוכה מילגת **British Council - B I Arts 2001**. זוכה בפרס ע"ש יחיאל שמי לעיצוב במה לשנת 2004. נבחר הקרן למצוינות בתרבות **icexcellence** בתחום התיאטרון לשנת 2005.

מוני מדניק - עיצוב תלבושות

בוגר החוג לעיצוב אופנה ב"שנקר" בית ספר גבוה להנדסה ולעיצוב. מעצב אופנה ותלבושות לבמה. מרצה בכיר ב"שנקר". מנחה פרויקטים בעיצוב ובציור. מרצה סמינר מחקר אקדמי בתולדות הלבוש בארץ ובאיטליה. בין עבודותיו לתיאטרון: באופרה הישראלית החדשה: **ירושלים**. בתיאטרון גשר: **הלילה ה-12**. בתיאטרון בית ליסין: **בחורים טובים**, **שינדלה**. בתיאטרון באר שבע: **עלי כינור**, **קומפני**, **הכל אודות חווה**, **תרנגול כפרות**, **ברנשים וחתיכות**, **נשים קטנות**, **אמיל והבלשים**, **רשומון**, **ירמה**, **אורה הכפולה**, **שש נפשות** מחפשות מחבר, **מומו** ועוד.

אפי שושני - מוסיקה

בוגר הקונסרבטוריון "אנאזאגי" ברמת גן במגמת הלחנה ועיבוד. מלחין מעבד ומפיק מוסיקאלי בארץ ובחו"ל. הלחין מוסיקה להצגות רבות, ביניהן - בתיאטרון בית ליסין: **השבוי בצמרת**, **היורשת**, **בן חור** ו**הרבנית**, **הזוג המוזר**, **כולם היו בני**, **וריאציות על נושא מסתורי**, **אני לא רפפורט**, **מי מכיר את עמוס חפר?**, **נדל"ן**. בתיאטרון הסימטה: **בדיונות**, **עבדים**, **מהרי**, **משחק ילדים**. בתיאטרון הקיבוץ: **הר העצה הרעה**, **אווה ואברהם**, **וולפונה**, **באמצע גיל ההתבגרות**. בתיאטרון באר שבע: **סיפור סתיו**, **מחלת נעורים** (בשיתוף תיאטרון הבימה), **פילדלפיה**, **אני בא!**, **פרלוד לנשיקה**. בתיאטרון הבימה: **רוקדים בלונאסה**, **הקוקוריקו**, **המפקח בא**, **זינאנה**, **יודיו של שחקן**, **12 המושבעים**. פסטיבל עכו: 91/92/93 - **השד האחרון**, **מחזה לחג המולד**, **עביר**, **התוכים של יחזקאל**, **צריך סוף לסיפור אהבה**. הלחין את המוסיקה להצגות הילדים: **מחשבות קטנות**, **אגדות מדגדות**, **אצבעונית**. זכה בפרס המוסיקאי המצטיין בפסטיבל חיפה להצגות ילדים '94 על מוסיקה להצגה **דון קישוט**.

עדי שימרוני - עיצוב תאורה

בוגרת החוג לאומנות התיאטרון באוניברסיטת תל אביב והאקדמיה "Mountview" בלונדון (התמחות בעיצוב תאורה). עיצבה תאורה להצגות, הופעות מחול ומופעי מוסיקה בארץ ובחו"ל. בין עבודותיה - בתיאטרון הספריה: **תום סויר**, **אריודרצי** **רומא**, **עד התביעה**, **גייקל והייד**, **היפה והחיה**. במדיטק: **עץ הדומים תפוס**, **סוד הגן הנעלם**. בתיאטרון באר שבע: **משיח**, **הרוזן ממונטה כריסטו**, **פיאף**, **המשרד**, **קן הקוקיה**, **שחק אותה סם**, **הרבה רעש על לא כלום**. בתיאטרון הצפון: **עופרה** - דרמה מוסיקלית. בתיאטרון חיפה: **הדודה של מנש**, **מחיר הכבוד** (בשיתוף עם חני ורדי). בתיאטרון הבימה: **לרקוד ולעוף**, **גיבורים**. בתיאטרון בית ליסין: **שינדלה**, **הקוסם מארץ עוץ**. בתיאטרון אורנה פורת: **ארץ קליק** (זוכת עיצוב התאורה בפסטיבל להצגות ילדים, חיפה 2011). במדיטק: **עץ הדומים תפוס**, **סוד הגן הנעלם**.

משתתפים

מרים זוהר - פרופ' מריאנה גרוס-אלדר

כלת פרס ישראל לאמנות הבימה לשנת 1987. זכתה בפרסים נוספים רבים, ביניהם ד"ר לשם כבוד לפילוסופיה באוניברסיטת בר-אילן. הגיעה ארצה ממחנות קפריסין, שם השתתפה בתיאטרון חובבים אידי שקובץ מקרב המעפילים. מאנסדורף, שניסה להקים בארץ תיאטרון אידי מקרב העולים, הפקיד בידה את תפקיד מירנדולינה במחזהו של גולדוני. זמן קצר לאחר מכן התקבלה כשחקנית בתיאטרון הבימה. תפקידיה התפתחו במשך השנים בשני מסלולים: הקלאסי סולווג של איבסן, קורדליה של שיקספיר, ארקדינה של צ'כוב, מרי סטוארט של שילר, מדיאה של אוריפידס, ועוד. ומחזות בני זמננו - קליאופטרה של שאו, אנה כריסטי של אוניל, ציד המכשפות של ארתור מילר, איזון עדין, מי מפחד מוורגיניה וולף? של אלבי, השושנה המקועקעת, הרובע העתיק של טנסי ויליאמס ועוד. תפקידים בשנים אחרונות: בתיאטרון הבימה: אידה בהפרדס, מירלה אפרת ומחלה במירלה אפרת, אלזה באלזה, מרתה ברעל ותחרה, לינדה במוות של סוכן, יום הולדת לג'וזפה ועוד. בתיאטרון באר-שבע: אהבה וזיכרון. בתיאטרון הקאמרי: אקורדיונים. בתיאטרון בית ליסין: מרתה במי מפחד מוורגיניה וולף?, אלישבע מלאך בחמץ, פנינה שילוני בקידוש, דבורה הגורני בשבעה, חבצלת בקופר, קייט קלר בכולם היו בני, רות סטיינר ברומן הראשון שלי, מלכה (מיצו) בשבר ענן, לילי האריסון בריקוד בשישה שיעורים, אתל בהאגם המזוהב, מרינה בהדוד וניה, אמא מאוהבת.

אילן דר - פרופ' אהוביה ברגר

חתן פרס רובינא ופרס אברהם בן יוסף. בין ההצגות בהן השתתף - בתיאטרון אוהל: תרגיל בחמש אצבעות, המכשפה, החייל האמיץ שוויץ. בתיאטרון העירוני חיפה: הדוד וניה, הגברת עם הכלבלב, שיץ, יסורי איוב, מעגל הגיר הקווקזי, דון ז'ואן ושיפל חברו. בתיאטרון הקאמרי: כרגע לא פנוי, קסטנר (אייכמן), יסורי איוב, ארזי המזודות, כולם רוצים לחיות, שירה, מלאכים באמריקה, רצח, אדון וולף. בתיאטרון הבימה: זמן אמת, מועדון האלמנות העליזות. בתיאטרון בית ליסין: חמץ, קידוש, שבעה, סתיו ימיו, המים זוכרים, טוב, שבר ענן, האגם המזוהב, אנדה, אמא מאוהבת. כמו כדור בראש - הצגת יחיד. בסדרות הטלוויזיה: קרובים קרובים, קו 300, המכון, מיי פירסט סוני, המקום. בקולנוע: רק היום, גונב מגנב פטור, שתי דפיקות לב, אדם, המוסד הסגור. ביים בתיאטרון הספרייה את הבט אחורה בזעם, האהא שאותו גם תרגם. ביים בתיאטרון הקאמרי במסגרת די-קאמרי את איש עם קשרים שגם אותו תרגם.

ליאת גורן - תלמה דוידוב

בוגרת בית הספר לאומנויות הבמה בית צבי. בין ההצגות בהן השתתפה - בתיאטרון הבימה: בית ספר לנשים, ג'והן גבריאל בורקמן, הנפש הטובה מסצ'ואן, גן הדובדבנים, חתולה על גג פח לוהט, משחק כפול, היפוליטוס, זעקי ארץ אהובה, קערת העץ, האחיות רוזנצוויג, מארחים את מר סלואן, אנה פרנק, מניין נשים, פרגודים, שמונה נשים, הנאהבים והנעמיים, נמר חברבורות, שלמה המלך ושלמי הסנדלר. בתיאטרון באר שבע: ליר, השחקן, המיזנטרופ, השטן ממוסקבה, דון ז'ואן חוזר משדה הקרב, המתאבד, אותו ואת בנו, חלום ליל קיץ, רב מהומה על לא דבר, קיבוץ אל.אי. בתיאטרון הספרייה: בשפל. בתיאטרון הקאמרי: הפלגות. בתיאטרון בית ליסין: דולפינים, שיינדלה. באנסמבל הרצליה: המתאבד, שלוש אחיות. בתיאטרון הילדים והנוער: רכבת ההצלה. בתיאטרון החאן: שש דמויות מחפשות מחבר, שחקן, והשיבה למדבר. בתיאטרון הרצליה: גשם שחור. בקולנוע: אייה-ביוגרפיה דמיונית, אושר ללא גבול, סודות משפחה, צמת וולקן, אצבע אלוהים. בטלוויזיה בסדרות: שבת-כהן טירונות, המכון ובדרמות טלוויזיה נוספות.

שמעון מימרן - ד"ר מוני פישר

בוגר החוג לתיאטרון באוני' תל אביב. קיבל מלגת הצטיינות ע"ש מר פלטון מארה"ב. זכה בפרס השחקן המצטיין לשנת 1996 בתיאטרון הקאמרי של תל אביב. זכה בפרס הבימוי בפטיבל פותחים במה 2009 של תיאטרון בית ליסין. השתתף בהצגות רבות, ביניהן: בתיאטרון הבימה: הילד חולם. בתיאטרון באר שבע: ג'ייפס, פוטו בגדד, גשם שוטף. בתיאטרון הקאמרי: האשה המופלאה שבתוכנו, ביקור הגברת הזקנה, בוטרה, פולארד, פעורי פה, קומדיה של טעויות, תיקון חצות, הלילה השניים-עשר, השחקן, אשכבה, הצמה של אבא. בתיאטרון תמונע: רעב. בתיאטרון בית ליסין: יומנים, זריחה, מייק, אקווס, בראנז'ה, תקלה קלה, ולנטינו. בתיאטרון גשר: יאקיש ופופצ'ה בתפקיד הראשי מאת חנוך לוין. בהצגה עצמאית: לפגוש את חנוך לוין. בטלוויזיה ובקולנוע: ההסדר, שחקנית ספסל, 2.3 בשבוע, עד מדינה, קולולוש, תנועה מגונה, חיי כלב, זכותא, המשאית. כמו כן ביים הצגות: בסטודיו ע"ש ניסן נתיב: קרום, המפקח האונד האמיתי. בתיאטרונטו 2004: מילים לשחק בהן - חנוך לוין. בתיאטרון חיפה: חיי בסרט. בתיאטרון הבימה: איך צחקנו מאת חנוך לוין. בתיאטרון גשר: יאקיש ופופצ'ה מאת חנוך לוין. בתיאטרון בית ליסין: תמונות פיאות. יוצר המופע המוסיקלי שירים באשדודית.

הדס קלדרון - עמליה אלדר-פישר

בוגרת הסטודיו למשחק ניסן נתיב תל אביב 2001. השתתפה בפרויקט מיתוס של אנסמבל עיתים בהנהלת רינה ירושלמי. בתיאטרון בית ליסין: סטלה בחשמלית ושמה תשוקה שזיכתה אותה במועמדות השחקנית המבטיחה בפרס התיאטרון הישראלי, צור ירושלים, מקווה, אהבה ממבט שלישי, הגר, קפה ערבה, איש הגשם, דולפינים, פועלת זרה, בראנז'ה, בחורים טובים. השתתפה בתיאטרונטו 2005 עם ההצגה הגר. יזמה ומשחקת בהצגת יחיד התאומות שעלה בפסטיבל ישראל 2011. שותפה ביצירת ההצגה דודה פרידה שזכתה בהצגה הטובה ביותר בפסטיבל עכו 2007. פרוייקט צוותא-הבימה: סופה של בדיחה. שותפה בפרויקט קשרי משפחה של תיאטרון בית ליסין בשיתוף תיאטרון היידלברג בהצגה קוראים לי יקה 2010. בקולנוע: מרחב מגן זוכה פרסי הטלוויזיה 2009, חיילת בודדה, דילמת הדריין, אני ביאליק. בטלוויזיה: האמת הערומה, שירות חדרים, שאול, משחק החיים, מאחורי החדשות, תקופת מבחן, סרוגים, החיים זה לא הכל, חטופים, אחד אפס, אפס. זוכת מלגת קרן אמריקה-ישראל בהצטיינות. כלת פרס רוזנבלום 2009 מטעם עיריית ת"א לשחקנית מבטיחה מצטיינת.

ענבר גל - אמי אלדר

בוגרת בית הספר לאומנויות הבמה בית צבי. השתתפה בהצגות: בתיאטרון לילדים עתיד בהיר: מעשה בתפוח - הצגת יחיד, נסיכות אינן בוכות - הצגת יחיד, מותק של משאלה - הצגת יחיד. זהו תפקידה הראשון בתיאטרון הרפרטוארי.

מחזאות ישראלית

מימונה

מאת חנה אזולאי-הספרי
בימוי: כפיר אזולאי

מכולת

מאת הלל מיטלפונקט ובבימויו

שיינדלה

מאת אמנון לוי ורמי דנון
בימוי: רמי דנון

רוח'ה מתחנת

מאת סביון ליברכט
בימוי: ציפי פינס

אמא מאוהבת

מאת גורן אגמון
בימוי: גלעד קמחי

תפוחים מן המדבר

מאת סביון ליברכט
בימוי: עודד קוטלר

אחרון ימיה

מאת גדי ענבר
בימוי: משה קפטן

נדל"ן

מאת רוני קובן
בימוי: גלי אמיתי

קברט ז'בוטינסקי

מאת גדי צדקה ובבימויו

מקסי ואני

מאת הלל מיטלפונקט ובבימויו

סוסים על כביש גהה

מאת סביון ליברכט
בימוי: ציפי פינס

מחזאות בינלאומית

שם פרטי

מאת מתיה דלאפור
ואלכסנדר דה-לה פאטאלייר
תרגום: דורי פרנס
בימוי: משה קפטן

אהבה זה לא הכל

מאת בארי קרייטון
תרגום: שלמה מושקוביץ
בימוי: רוני פינקוביץ'

בחורים טובים

מאת ארון סורקין
תרגום: שלמה מושקוביץ
בימוי: משה קפטן

אחים בדם

מחזמר מאת וילי ראסל
תרגום: דניאל אפרת
בימוי: גלעד קמחי

מנדרגולה

מאת יעקב שבתאי
בעקבות ניקולו מקיאוולי
בימוי: גלעד קמחי

33 וריאציות

מאת מויזס קאופמן
תרגום: שלמה מושקוביץ
בימוי: משה קפטן

אמא שלו

מאת איוון פלאסי
תרגום: שלמה מושקוביץ
בימוי: רוני פינקוביץ'

היופי כן קובע

מאת ניל לביוט
בימוי: ליאור אשכנזי

פגישה מקרית

מאת נואל קוארד
עיבוד: אמה רייס

הצגות ילדים

המלאך

מאת אפרים סידון
בימוי: ציפי פינס

משחק ילדים

מאת אפרים סידון
בימוי וכוריאוגרפיה: גלעד קמחי

הקוסם מארץ עוץ

עפ"י פרנק באום
עיבוד: דניאל אפרת, גלעד קמחי
בימוי וכוריאוגרפיה: גלעד קמחי

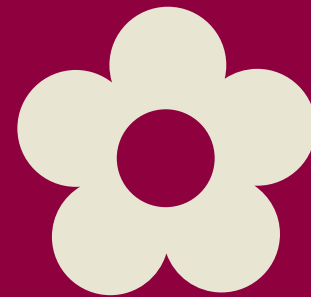

נשאר לך רק לבחור את המקומות...

בתיאטרון בית ליסין
40% הנחה ברכישת כרטיס יחיד או זוגי
למנוי פיס, (למעט רכישת מנוי, הפקות מיוחדות ומבצעים)
טלפון קופה: 03-7255333

להצטרפות חייג 3990*
פרטים נוספים באתר האינטרנט:
www.pais.co.il

כל המשפחה זוכה
מנוי פיס
מפעל הפיס

מתוקה

קונדיטוריה ישראלית
בעבודת יד

1-700-723-723
www.metuka.co.il

מתוקה קרליבך רח' קרליבך 14 ת"א
מתוקה ויצמן סיטי רח' ויצמן 14 ת"א
מתוקה ZOA רח' דניאל פריש 1 ת"א
מתוקה אסותא רמת החייל ת"א
ROOMSERVICE רח' הבנאי 5 חולון

*כשר חלבי

Her Last Day

By Gadi Inbar

Directed by: **Moshe Kepten**

Set Design: **Bambi Fridman**

Costumes Design: **Moni Medanik**

Music: **Effi Shoshani**

Lighting Design: **Adi Shimrony**

Cast:

Miriam Zohar: Prof. Mariana Gross-Eldar

Liat Goren: Talma Davidov

Ilan Dar: Prof. Ahuvia Berger

Shimon Mimran: Dr. Moni Fisher

Hadas Kalderon: Amalia Eldar-Fisher

Inbar Gal: Emi Eldar

Mariana, a world renowned scientist, decides to invite her long-time research partner - who is soon to become wealthy from a new Alzheimer's medication that he developed, but that she claims the rights to - along with her two daughters and son-in-law, to a get-together at her home. As instructed, the guests travel to Binyamina by train, and are confronted with unforgettable events, all carefully orchestrated by Mariana.

A powerful drama about the passion for knowledge and fame, and the toll it takes on a family.

First performance: 2.9.2011

Length: 1 hour and 20 min. without intermission.

Her Last Day

By Gadi Inbar

